

A85/18

16 april 1985

SOVJET-UNIE BEREID TOT VERIFICATIE TER PLEKKE?

Eind maart kwam de Amsterdamse zakenman Van EEGHEN terug uit Moskou met een opmerkelijke boodschap. "Hoge Sovjets" hadden hem verzekerd dat er beslist geen 378 SS-20 kernraketten opgesteld stonden, het zouden er minder zijn, en dat derhalve de Amerikaanse tellingen, die momenteel uitkomen op een aantal van 414 SS-20's, niet deugden. Gezien de beslissing van de Nederlandse regering om stationering van Amerikaanse raketten in Woensdrecht afhankelijk te maken van het aantal SS-20's dat op 1 november a.s. daadwerkelijk is opgesteld, was de belangstelling van de Nederlandse pers voor deze boodschap en voor de boodschapper enorm, zij het dikwijls met een relativerende ondertoon. Van EEGHEN, die vanaf het begin van de jaren zeventig uit liefdeberij met particuliere en vooral stille diplomatie bezig is de kernwapens de wereld uit te helpen en de Oost-West relaties te verbeteren, werd dagen achtereen voor de televisie geïnterviewd en vrijwel alle landelijke dagbladen besteedden uitvoerig aandacht aan deze grote onbekende en het opmerkelijke Sovjetgeluid.

Met de nodige scepsis werd in de media weergegeven hoe Van EEGHEN de Russen aan het denken zou hebben gezet door hen er op te wijzen dat de Nederlandse regering voor verificatie van het aantal SS-20's aangewezen was op gegevens uit Amerikaanse bron. Als de Russen beweerden dat het er minder waren dan in de Amerikaanse tellingen, dan zouden ze de Nederlanders in staat moeten stellen dat met eigen ogen te constateren, aldus Van EEGHEN, die naar zijn idee de Russen daarmee danig voor het blok had gezet. Tot zijn niet geringe verbazing maar tegelijk ook grote blijdschap - "daar had ik nou 15 jaar voor gewerkt" - kreeg hij vlak voor zijn vertrek naar Nederland van ZAMJATIN, het hoofd van het International Information Department van de CPSU, te horen dat de Sovjet-Unie bereid was tot een gesprek met de Nederlandse regering over het aantal SS-20's en de verificatie daarvan.

De nationale politiek reageerde terughoudend op dit bericht. Defensiespecialisten van de grote fracties lieten doorschemeren het een merkwaardig verhaal te vinden, ook al omdat het een

radicale wijziging zou betekenen van de houding van de Sovjets, die nimmer enige vorm van verificatie ter plekke hadden toegestaan.

Het feit dat minister Van den BROEK kort daarop "teleurgesteld" uit Moskou terugkeerde na een werkbezoek aan zijn Russische ambtsgenoot GROMYKO vermocht Van EEGHEN geenszins verbazen: "Ik verwachtte geen moment dat de minister met dezelfde boodschap uit Moskou zou terugkeren als ik. Maar over een maand komt er positief nieuws, via geheime kanalen". Waarna waarschijnlijk velen instemden met wat Van EEGHEN hardop over zichzelf zei, "een dwaas voor de goede zaak". Niettemin lijkt het er op dat de boodschap die Van EEGHEN meebracht uit Moskou weer actueel wordt.

Van 11 tot en met 14 april jl. werd op initiatief van de Amerikaanse oud-presidenten CARTER en FORD in Atlanta, Georgia, een conferentie over internationale veiligheid en wapenbeheersing gehouden, waaraan werd deelgenomen door ondermeer de Russische ambassadeur in de Verenigde Staten, DOBRYNIN, en een Amerikaanse defensiespecialist (tevens gesprekspartner en persoonlijk vriend van Van EEGHEN), senator NUNN.

Tijdens de besprekingen had NUNN er op gewezen dat in de Verenigde Staten het ernstige vermoeden bestond dat de Sovjet-Unie zich niet hield aan het Verdrag over de beperking van verdedigingssystemen tegen raketten, het zogenaamde ABM-verdrag. Met name de bouw van een grote radarinstallatie bij Krasnojarsk, ten oosten van Novosibirsk in het Centraal Aziatische deel van de RSFSR, zou daarmee in strijd zijn. Volgens NUNN zou eerst deze twijfel weggenomen moeten worden, alvorens er in Geneve zelfs maar gedacht kon worden aan nieuwe verdragen over wapenbeheersing.

Het voorspelbare antwoord van DOBRYNIN luidde dat de radarinstallatie slechts voor civiele doeleinden bestemd was. Hij voegde daar echter aan toe dat als de Verenigde Staten daarvan niet via de normale diplomatieke weg overtuigd konden worden, men zeer wel zou kunnen overwegen de radarpost door een Amerikaanse delegatie te laten inspecteren.

Ook nu werd deze uitspraak herkend als een duidelijke verandering in de Russische opstelling ten aanzien van verificatie.

De eerstvolgende gelegenheid voor de Sovjet-Unie om een belangrijke verklaring over wapenbeheersing uit te brengen lijkt de komende vergadering te zijn van de landen van het Warschaupact, volgens doorgaans welingelichte kringen in Warschau op 26 of 27 april a.s., waarop onder meer besloten zal worden tot verlenging van het bondgenootschap. Tijdens die bijeenkomst, die min of meer samenvalt met het einde van de eerste ronde van besprekingen in Geneve (23 april), zouden mogelijk nieuwe initiatieven bekend gemaakt kunnen worden die de impasse in de Geneefse besprekingen moeten doorbreken die is ontstaan door de onenigheid over het Amerikaanse Strategic Defense Initiative. Of er werkelijk verificatie zal worden toegestaan, zoals de Sovjet-Unie nu blijkbaar wenst te suggereren, kan moeilijk voorspeld worden. Maar, aldus Van EEGHEN in een interview in Trouw op 12 april, "let op mijn woorden, er komt heus wel wat uit".